

М.А. Абсатова^{1*}, А.Б. Дошыбеков²

¹ Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Қазақстан, Алматы қ.

² Қазақ спорт және туризм академиясы, Қазақстан, Алматы қ.

БОЛАШАҚ ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ МАМАНДАРЫН ОЛИМПИАДАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ НЕГІЗІНДЕ ДАМУДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ АСТАРЛАРЫ

Зерттеу жұмысы Қазақстан республикасы ғылым және жоғары білім Министрлігінің гранттық қаржыландыру аясында орындалған, ЖТН АР 14871202

Аңдатпа

Олимпиадалық білім беруді дамыту мәселесінің өзектілігі Қазақстан Республикасының «Дене шынықтыру және спорт туралы» Заңында «Дене шынықтыру және спорт саласындағы мемлекеттік саясаттың міндеттерінде: олимпиадалық емес, олимпиадалық, паралимпиадалық және ұлттық спорт түрлерін дамыту» деп нақты қоғам алдына қойылған міндеттің анықталғандығымен негізделеді.

Мақалада зерттеушілер ғылыми-педагогикалық, арнайы әдебиетті талдау барысында шетелде және Қазақстанда олимпиадалық білім беруді дамыту бойынша жұмысты ұйымдастыру тәжірибесін қарастырады. Озық олимпиадалық білім беру тәжірибесі бойынша Беларусь, Украина, Ресей мемлекеттеріндегі жүйелі жұмысты атап өтуге болады.

Ғалымдардың зерттеулеріне сүйене отырып, құндылықтар жүйесін дамытуда олимпиадалық спорт жоғары дәрежеде тұлғаның үйлесімді дамуына әсер етуі анықталған. Спортшы тұлғасын олимпиадалық білім беру негізінде дамытудың психологиялық негіздері анықталған.

Зерттеуді түйіндей келе, аталмыш мемлекеттерде олимпиадалық білім беру жүйелі сипатта екенін басып айтуға болады, ол жастардың барлық категориясын, мектепке дейінгі баладан жоғары оқу орнының студентін қамтитын тұжырымдамалық амалдарда. Жалпы, олимпиадалық білім беруді ендіру, олимпиадалық идеалдар мен құндылықтарды спорт және дене шынықтырумен айналысатын адамдарға дәріптеу бойынша біршама ақпараттық-насихаттық, ғылыми-зерттеушілік және ұйымдастырушылық жұмыстар негізінде жүргізілуде.

Түйін сөздер: олимпизм, олимпиадалық білім беру, мектеп, үйлесімді даму, олимпиадалық идеалдар, тәжірибе.

Абсатова М.А.^{1*}, Дошыбеков А.Б.²

¹ Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Казахстан, г. Алматы.

² Казахская академия спорта и туризма, Казахстан, г. Алматы

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ ПОСРЕДСТВОМ ОЛИМПИЙСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация

В Законе Республики Казахстан «О физической культуре и спорте» одним из задач государственной политики в области спорта выделено: «развитие не олимпийского, олимпийского, паралимпийских и видов национального спорта», что обосновывает актуальность проблемы развития олимпийского образования и определяет конкретные задачи перед обществом.

В статье исследователи на основе анализа научно-педагогической, специальной литературы рассматривают опыт организации работ по развитию олимпийского образования зарубежом и в Казахстане. В качестве передового опыта развития олимпийского образования можно отметить системные работы Республики Беларусь, Украины и России.

Раскрывается влияние спорта, олимпийского спорта на формирование системы ценностей и гармоничное развитие личности. Определены психологические основы развития личности спортсмена посредством олимпийского образования.

Резюмируя исследование можно отметить, что в вышеуказанных государствах преобладает системный характер развития олимпийского образования, и обеспечивает методологическими подходами все категории молодежи, начиная с дошкольного возраста до студентов высших учебных заведений.

В целом, пропаганда олимпийских идеалов и ценностей людьми, занимающимися спортом и физической культурой, внедрение олимпийского образования реализовываются с включением информационно-пропагандистского, научно-исследовательского и организационных работ.

Ключевые слова: олимпизм, олимпийское образование, школа, гармоничное развитие, олимпийская культура, опыт.

Absatova M.A.^{1*}, Doshybekov A.B.²

¹ *Kazakh National Pedagogical University named after Abai, Kazakhstan, Almaty*

² *Kazakh Academy of sport and tourism, Kazakhstan, Almaty*

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF FUTURE SPECIALISTS OF PHYSICAL CULTURE THROUGH OLYMPIC EDUCATION

Abstract

The relevance of the problem of the development of Olympic education is justified by the fact that the law of the Republic of Kazakhstan “on Physical culture and sports” defines the task set for a society as “in the tasks of the state policy in the field of physical culture and sports: the development of non-olympic, Olympic, paralympic and national sports”.

In the article, researchers consider the experience of organizing work on the development of Olympic education abroad and in Kazakhstan in the process of analyzing scientific pedagogical, special literature. The experience of advanced Olympic education, systematic work in the states of Belarus, Ukraine, Russia can be noted.

The influence of sports, Olympic sports on the formation of a system of values and the harmonious development of personality is revealed. The psychological foundations of the athletes personality development through Olympic education are determined.

Summing up the research, it can be noted that Olympic education in these countries is systemic in its conceptual approaches, covering all categories of young people, from a preschool child to a student of a higher educational institution. In general, a lot of information, research and organizational work is being carried out on the basis of the introduction of Olympic education, popularization of Olympic ideals and values for people engaged in sports and physical culture.

Keywords: Olympism, Olympic education, school, harmonious development, Olympic culture.

Кіріспе. Қазақстан республикасының мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаев 2022 жылдың 1 қыркүйегінде «Әділетті мемлекет. Біртұтас ұлт. Берекелі қоғам» атты Қазақстан халқына жолдауында: «Қуатты ұлттың дінгегі - халық. Ең бастысы, азаматтарымыздың денсаулығы мықты, білім терең болуы керек» деп қоғам алдына міндет жүктеген [1].

Қазақстан республикасының «Дене шынықтыру және спорт туралы» Заңында 2.2 «Дене шынықтыру және спорт саласындағы мемлекеттік саясаттың міндеттерінде: олимпиадалық емес, олимпиадалық, паралимпиадалық ... және ұлттық спорт түрлерін дамыту» деп анықталған [2].

Аталмыш міндеттерді шешу, біздің ойымызша, білім беру жүйесіне олимпиадалық білім беруді ендіруді қажет етеді. Осы тұста қарастырып отырған мәселе олимпиадалық білім беруді дамытудың озық шетелдік тәжірибесін зерттеу және Қазақстанда ендіру мүмкіндіктерін қарастыру бүгінгі таңда аса үлкен сұранысқа ие, себебі олимпиадалық білім беру үйлесімді тұлға дамытудың негізгі факторы болып табылады.

Зерттеудің мақсаты: ғылыми педагогикалық, психологиялық, арнайы әдебиеттерді талдау негізінде олимпиадалық білім беруді дамыту мәселесі бойынша шетелдік және Қазақстандық тәжірибені жинақтау, озық тәжірибені жүйелеу, олимпиадалық білім берудің психологиялық тұстарын анықтау.

Зерттеудің міндеттері:

1. Олимпиадалық білім беруді дамыту мәселесі бойынша ғылыми-педагогикалық, арнайы әдебиеттерді талдау негізінде озық тәжірибені жинақтау.

2. Олимпиадалық білім беруді дамыту мәселесі бойынша жинақталған тәжірибеге салыстырмалы талдау жасап, әрбір мемлекеттің ерекшеліктерін анықтау.

3. Болашақ дене шынықтыру мамандарын олимпиадалық білім беру арқылы дамытудың психологиялық тұстарын анықтау.

Зерттеудің әдістері мен ұйымдастырылуы: аталмыш мәселе аясында ғылыми- педагогикалық, арнайы әдебиеттерді талдау, олимпиадалық білім беруді дамыту бойынша озық тәжірибені зерделеу, жүйелеу, салыстыру, сауалнама, анықтаушы эксперимент. Анықтаушы эксперимент кезеңінде мектеп мұғалімдеріне арналған сауалнама әзірленіп, енгізіліп, нәтижелік көрсеткіштер зерттеуде анықталаған.

Зерттеудің нәтижелері мен оларды талқылау.

Зерттеуде, ең алдымен, біз жастарды олимпиадалық білім беру негізінде дамытудың озық тәжірибесін жинақтауды жөн көрдік.

Зерттеу мәселесі бойынша ғылыми әдебиеттер мен ғаламтор желісін талдау негізінде олимпиадалық білім беруді дамытуда Беларусь мемлекетін атап өтуге болады.

Беларусь республикасының олимпиадалық білім беруді тарату бойынша жұмысты реттейтін мекеме Беларусь олимпиадалық академиясы. Аталмыш академия 1982 жылы Минск қаласындағы Дене шынықтыру және спорт Академиясында құрылған. Оның негізгі міндеттері:

- Беларусь республикасының халқының арасында Олимпиада ойындарын, олимпиадалық қозғалыс, олимпизм идеалдары, мақсаты мен міндеттерін, қағидаттарын, гуманистік құндылықтарын насихаттау;

- жоғары жетістік спортын, бұқаралық спорт, дене шынықтыруды жан жақты дамуына жәрдемдесу [3].

Елде олимпиадалық білім беру бойынша жұмысты белсендіру әрекеті 2000 жылы қолға алынды, 2001-2005 жылдары «Республикадағы олимпиадалық білім беруді дамыту Бағдарламасы» жүзеге асырылды, оның аясында келесідей жұмыстар:

- олимпиадалық білім беру жүйесінің бірыңғай республикалық жобасын әзірлеу;

- олимпиадалық кітапхана қалыптастыру;

- мұрағат қалыптастыру;

- «Беларустың барлық олимпиада чемпиондары» каталогын шығару;

- студент пен оқушыларға «Өркениет және олимпизм» арнайы курсы әзірлеу (сурет-1).

Сурет-1 Беларусь олимпиадалық академиясының тәжірибесі

Беларусь олимпиадалық академиясының маңызды стратегиялық жобасы ретінде «Олимпиадалық білім берудің ұлттық жүйесін» құру болды. Аталмыш жобаны ендіру түрлі жас категориясына арналған олимпиадалық оқулықтар циклын әзірлеуге мүмкіндік берді: «Белорустік олимпиадалық оқулығы», «Олимпизм және олимпиадалық қозғалыс», «Жас олимпиадашыларға кеңес».

2005 жылы Беларусь олимпиадалық академиясының баспалық лицензия алып, «Олимпиадалық әдебиет» баспасының жұмысын ұйымдастырады.

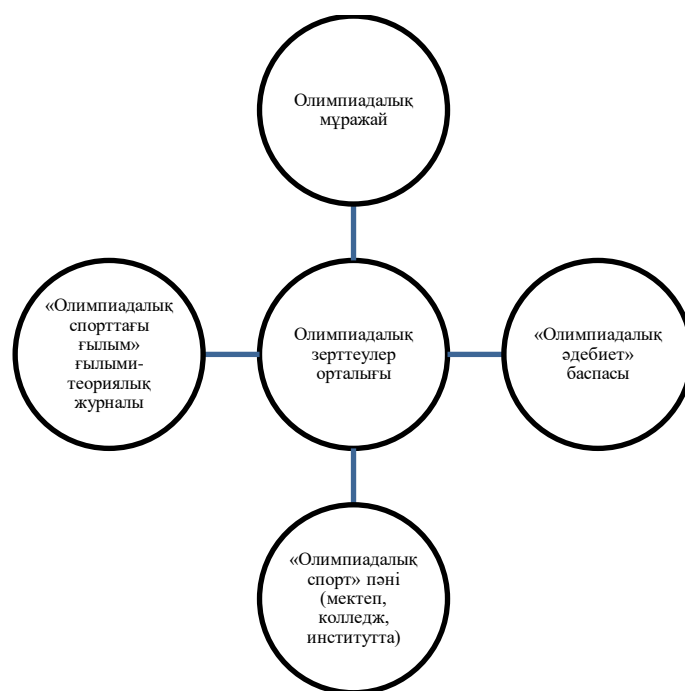
Сонымен, жоғарыда қарастырылғанды түйіндей келе, Беларусь республикасында олимпиадалық білім беру жүйелі сипатта екенін басып айтуға болады, ол жастардың барлық категориясын, мектепке дейінгі баладан жоғары оқу орнының студентін қамтитын тұжырымдамалық амалдарда. Жалпы, олимпиадалық білім беру ендіру, олимпиадалық идеалдар мен құндылықтарды спорт және дене шынықтырумен айналысатын адамдарға дәріптеу бойынша біршама ақпараттық-насихаттау, ғылыми-зерттеушілік және ұйымдастырушылық жұмыстар жүргізілуде.

Келесі мемлекет Украина, 1992 жылы құрылған Украина олимпиадалық академиясын Украинаның Ұлттық олимпиада комитеті қолдайды. Украина олимпиадалық академиясы жоғары оқу орындары мен елдің ғылыми орталықтарының әлеуетін пайдалана отырып, Украинада олимпизм идеяларын насихаттайды және олимпиадалық спорт пен дене шынықтыру саласында білімді таратады [4].

Украинадағы олимпиадалық білім берудің жетекшісі ұйымы Украина мемлекеттік дене шынықтыру және спорт университетінің олимпиадалық зерттеулер орталығы болып табылады. Орталықтың құрамына олимпиадалық спорт кафедрасы, Украина олимпиадалық академиясы, олимпиадалық мұражай, «Олимпиадалық әдебиет» баспасы, «Олимпиадалық спорттағы ғылым» ғылыми-теориялық журналы кіреді.

Дене шынықтыру даярлығы бар оқу орындарында (институт, колледж, училище, дене шынықтыру факультеті) оқу жоспарына «Олимпиадалық спорт» пәні ендірілген, ал жалпы білім беретін мектептердің тәжірибесіне олимпиадалық білім негіздерін құрайтын курс ендірілген.

Олимпиадалық білім беру бағытын сапалы жүзеге асыру үшін «Олимпиадалық спорттағы ғылым» журналында үнемі олимпиадалық қозғалыс саласында зерттеулер жүргізетін ғалымдардың еңбектері жарияланады (профессор Булатова М.М., профессор Платонов В.Н.) [5,6].

Сурет -2 Украина олимпиадалық академиясының негізгі бағыттары

Сонымен қатар, Украина Ұлттық олимпиадалық комитетінің 27 аймақтық бөлімшелері Украинаның барлық облыстарында құрылды. Аймақтық бөлімшелердің негізгі басым бағыттарына келесілерді жатқызамыз: спорттық бұқаралық іс-шаралар, «Олимпиадалық білім беру» бағдарламасының жұмысы, бұқаралық ақпарат құралдарымен ынтымақтастықта жұмыс жасау, соның ішінде «Спорт әлемі» ашық теледидар спорттық бағдарламасын өткізу, «Олимпиадалық қонақ бөлмесі» жұмысын ұйымдастыру, олимпиадашыларды қолдау.

Ресей мемлекетінің олимпиадалық білім беру жүйесі Ресей олимпиадалық комитетіне бағынды, оның негізгі элементтеріне: «Ресей олимпиадалық білім беру» бүкілресейлік сайысы, ол өз кезегінде төртбөлім бойынша жүргізіледі: «Аймақтық олимпиадалық академиялар», «Олимпиадалық тақырыпта ғылыми зерттеулер», «Оқушылар - олимпизм білгірлері», «Жалпы білім беретін мектептер және кәсіби-техникалық училищелер-олимпиадалық білім беру бойынша үздік жұмысы үшін».

Сонымен қатар, болашақ дене шынықтыру және спорт мамандарын даярлауда олимпиадалық білім беру жүйесіде жолға қойылғанын басып айтуға болады.

Ғылыми әдебиеттер талдауы көрсеткендей, Ресей мемлекеттік дене шынықтыру академиясының оқу жоспарына олимпиадалық білім беру ендірілген. Аталмыш жоғары оқу орны олимпиадалық білім берудің теориялық, әдістемелік, ұйымдастырушылық негіздерін әзірлеуде [7].

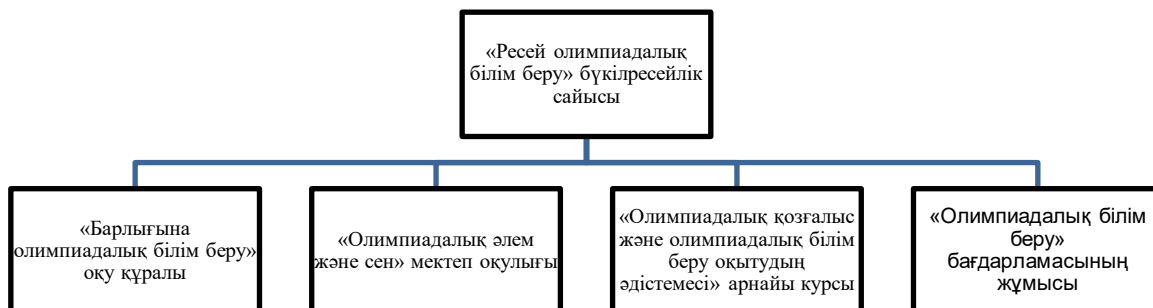
Сібір мемлекеттік дене шынықтыру академиясы «Олимпиадалық қозғалыс және олимпиадалық білім беру оқытудың әдістемесі» арнайы курсы әзірлеп, Сібір дене шынықтыру ассоциациясы негізінде таратылуда.

П.Ф. Лесгафт атындағы Санкт-Петербург мемлекеттік дене шынықтыру университеті студенттерге Олимпиада хартиясын, «Фэйр Плэй» олимпиада қағидаттарын, «Олимпиадалық әлем және сен» мектеп оқулығын меңгеру жолға қойылған. Академия мамандарымен «Барлығына олимпиадалық білім беру» оқу құралы жарық көрген.

Воронеж мемлекеттік дене шынықтыру институтының оқу жоспарына «Олимпиадалық қозғалыстың тарихы» атты арнайы курс ендірілген.

Кубань мемлекеттік дене шынықтыру университеті «Халықаралық олимпиадалық қозғалыстың заманауи мәселелері» атты арнайы курсы әзірлеп, оқу үрдісіне ендірген.

Жоғарыда қарастырылған Ресей мемлекетінің олимпиадалық білім беру жүйесі бойынша түйіндесек, барлық жоғары оқу орындарында және білім беру мекемелерінде бірнеше бағытта жүзеге асырылатынын басып айта аламыз: ғылыми-зерттеушілік, әдістемелік, оқу -тәрбиелік, спорттық - бұқаралық жұмыстар (сурет -3).

Сурет -3 Ресейдегі олимпиадалық білім берудің дамуы

Сонымен қатар, жоғарыда қарастырылған мемлекеттердегі олимпиадалық білім берудің дамуын жүйелесек: кесте -1.

Кесте -1 Шетелде және Қазақстанда олимпиадалық білім беруді дамыту бойынша жұмысты ұйымдастыру тәжірибесі

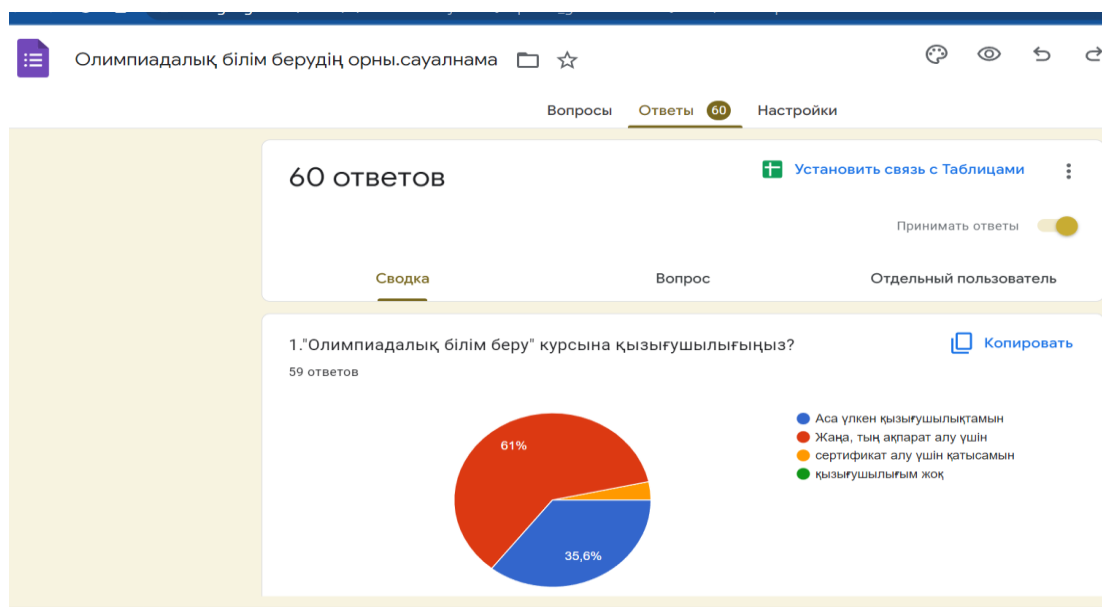
№	Мемлекет атауы	Олимпиадалық білім берудің даму бағыттары
1	Беларусь республикасы	Беларусь олимпиадалық академиясы, олимпиадалық білім беру жүйесінің бірыңғай республикалық жобасын әзірлеу; олимпиадалық кітапхана қалыптастыру; мұрағат қалыптастыру; «Беларустың барлық олимпиада чемпиондары» каталогын шығару; студент пен оқушыларға «Өркениет және олимпизм» арнайы курсы ендіру.
2	Украина	Украина олимпиадалық академиясы, олимпиадалық зерттеулер орталығы, олимпиадалық мұражай, «Олимпиада-лық әдебиет» баспасы, «Олимпиадалық спорттағы ғылым» ғылыми-теориялық журналы, оқу жоспарына «Олимпиада-лық спорт» пәні ендірілген, ал жалпы білім беретін мектептердің тәжірибесіне олимпиадалық білім негіздерін құрайтын курс ендірілген.
3	Ресей федерациясы	Ресей олимпиадалық комитеті, «Ресей олимпиадалық білім беру» бүкілресейлік сайысы, оның бөлімдері: «Аймақтық олимпиадалық академиялар», «Олимпиадалық тақырыпта ғылыми зерттеулер», «Оқушылар - олимпизм білгірлері», «Жалпы білім беретін мектептер және кәсіби - техникалық училищелер-олимпиадалық білім беру бойынша үздік жұмысы үшін».
4	Қазақстан республикасы	Ұлттық олимпиада комитеті, Қазақ спорт және туризм академиясының жанынан құрылған «Олимпиада академиясы» қоғамдық қоры, Олимпиадалық білім беруді ендірудің виртуалды форсайт зертханасының web-сайты, «Олимпиадалық білім беру» элективті курсы, «Олимпиада жолсерігі» бастауыш сынып оқушыларына арналған электронды жұмыс дәптері.

Жоғарыда кестеде көрсетілгендей, Қазақстан республикасында да олимпиадалық білім беруді дамыту бойынша біршама жұмыстар жүргізілуде. Қазақ спорт және туризм академиясының жанынан құрылған «Олимпиада академиясы» қоғамдық қорының міндеттерінің біріне сәйкес, Қазақстан республикасы ғылым және жоғары білім Министрлігінің гранттық

қаржыландыру бойынша жобалық жұмыс аясында Олимпиадалық білім беруді ендірудің виртуалды форсайт зертханасының web-сайты әзірленіп, іске қосылды.

Олимпиадалық білім беруді мектеп жүйесіне ендірудің виртуалды форсайт зертханасының бағыттарының бірі мектептің дене шынықтыру мұғалімдеріне арналған «Олимпиадалық білім беру» элективті курсы әзірлеп, тәжірибеге ендіру болды.

Әрине, ең алдымен, мектеп мұғалімдеріне олимпиадалық білім беруді дамыту қаншалықты маңызға ие екенін біз сауалнама жүргізу негізінде анықтадық. Сауалнама нәтижесін төменде суреттен көруге болады: сурет-4

Сурет -4 «Олимпиадалық білім берудің орны» сауалнамасының кейбір көрсеткіштері

Суреттен байқағанымыздай, сауалнамаға 60 мұғалім жауап берген, 61% жаңа, тың ақпарат алу үшін десе, 35,6% аса үлкен қызығушылықтамын, 3,4 % ғана сертификат алу үшін деп жауап берген.

Сауалнама нәтижесіне сүйене келе, авторлық ұжым тобы «Олимпиадалық білім беру» атты авторлық курсы әзірлеп, ендіру жұмыстарын жолға қойды. Курстың негізгі мақсаты: қатысушылардың олимпиадалық білім деңгейін, сауаттылығын арттыру, олимпиадалық идеалдар мен құндылықтар негізінде тұлға қалыптастыру.

Аталмыш курс келесідей 3 модульдерден тұрды: 1 модуль «Олимпиадалық білім берудің теориялық негіздері», 2 модуль «Қазақстанда олимпиадалық білім беруді дамыту», 3 модуль «Олимпиадалық білім беруді жүзеге асыруды әдістемелік қамтамасыз ету».

Мектептің бастауыш сынып оқушыларына арналған «Олимпиада жолсерігі» жұмыс дәптері әзірленіп, мазмұны олимпиада туралы қызықты, салыстырмалы, логикалық байланыстағы тапсырмалармен түйінделді.

Осы тұста зерттеуде қарастырылған озық тәжірибе мақсатына, жалпы ұйымдастырылуына назар аударсақ, сонымен бірге ғалымдардың еңбектеріне мән берсек олимпиадалқы білім беру үйлесімді тұлға дамытудың факторы және жетекші күші деп түйіндей аламыз.

Ғалым В.И. Столяровтың ойымен толықтай келісуге болады, себебі маманның көзқарасы бойынша, олимпиадалық білім беру тек қана олимпиадалық білім деңгейін арттыруда маңызды емес, ең бастысы тұлғаның гуманистік құндылықтар мен идеалдар негізінде шынайы мінез құлқын, өмір сүру стилін, өмір салтын қалыптастырады [8].

Осы тұста, Олимпиадалық хартия олимпизмнің негізгі міндеті ретінде «спорт пен мәдениет және білім беруді байланыстыратын» күш жігердің қуанышына негізделген өмір салты, жақсы үлгіге, жалпы негізгі этикалық қағидаларға сүйенетін тәрбиелік құндылықтарды атап көрсетеді.

Тұлғаның үйлесімді дамуына әсер ететін құндылықтар жүйесін зерттеп, соның ішінде спортпен айналысатын адамдардың артықшылықтарын көрсете білген ғалымдар Ю.И. Бердичевский, Г.И. Минц құндылықтар қатарына келесілерді жатқызған [9]:

- негізгі өмірлік құндылықтар шкаласында жоғары еңбек дәрежесі,
- үлкен кәсіби ұтқырлық: спортшылар арасында өмірлік жоспарда өзінің кәсіби біліктілігін арттыру ниетімен адамдар саны көп,
- шығармашылықпен жұмыс жасауға деген ұмтылыстың артуы,
- мақсатқа жетуге деген бағыттың жоғары деңгейде дамуы және т.б.

Жалпы зерттеуді түйіндей келе, спорт, соның ішінде олимпиадалық спорт тұлғаның дамуына үлкен септігін тигізуде, бастысы өмірлік құндылықтар жүйесін қалыптастыруда, сонымен қатар, үйлесімді дамуында басты фактор ретінде орын алуға.

Осы тұста болашақ мамандарды олимпиадалық білім беру негізінде дамытудың психологиялық астарларына тоқталсақ, ең алдымен спортшылардың мінсіз физикалық даярлығы болса да аса маңызды олардың эмоциялық күйін қалыпты үйлесімді жағдайда ұстауы, яғни эмоциялық жағдайын басқара білуі маңызды.

Спортшы тұлғасының психикалық жағдайы оның психологиялық сипаттамасын құрайды, олар өз кезегінде салытсырмалы түрде ұзақ уақыт оның уайымдарын көрсетеді.

Спортшы тұлғасын дамытуда оның психологиялық сапа, қасиеттерін дамыту тұлғаның тұрақтылық мінезін арттыруға үлкен маңызға ие. Қабілет, даярлық, мақсатқа жетудегі ұмтылыстың тұрақтылығы оған психологиялық көмек көрсетудің негізін анықтайды.

Олимпиадалық білім берудегі психологиялық даярлық барысында спортшылар командасында психологиялық ахуалды ескеру қажет және әр спортшының ерекше сапалырын, мысалға: темперамент, қызығушылығы, мінез-құлқы және т.б.

Психологиялық даярлық студенттердің мотивациясын, дүниетанымын, дұрыс оң идеялық бағытыта, моралдық қасиеттерін тәрбиелеуге және әрбір қимыл қозғалыс пен спорттық құралды сезінуге бағытталған психикалық функциялар мен үрдістерді дамытады.

Спортшы тұлғасын дамыту жолдары :

1. Психикалық үрдістер мен функцияларды дамытудағы түрлі жаттығулар.
2. Тактикалық ойлауды дамытудағы шығармашылық тапсырмаларды әзірлеу және талдау.
3. Моральді еріктік сапаларды дамытудағы психорегуляция тәсілдерін қолдану.
4. Спортшыларды психологиялық даярлық құралдары: бақылау, өзін өзі бақылау, талқылау және т.б.

Қорытынды. Зерттеу жұмысының түйіндей келе, жалпы олимпиадалық білім беру бірнеше мемлекеттердің тәжірибесіне сүйенсек, біршама бағытта бірізділікпен жолға қойылған, әрине мемлекеттің саясатының негізінде деп басып айта алуға болады. Қазақстан республикасында ғылыми ізденістер бар, бірақ әліде болса жеткіліксіз деңгейде. Аталмыш жұмыс ғылыми жоба аясында әзірленгендіктен зерттеушіле тобы олимпиадалық білім беруді дамыту бойынша ғылыми әдістемелік жұмыстар даярлап, жүзеге асыру барысында, ол өз кезегінде тұлғаның үйлесімді дамуының басты факторы.

References:

1. *Memleket basshysy Qasym-Jomart Toqayevtyń Qazaqstan halqyna Joldaýy «Ádiletli memleket. Birtutas ult.Berekeli qoǵam», 2022 jyl 1qyrkúnek.*
2. *Qazaqstan Respyblikasynyń «Dene shynyqtyrý jáne sport týraly» Zańy, 2014 jyl 3 shilde № 228-V ZRK*
3. *Gýslistova I.I.Strýktýra i ýrovni olimpuskogo obrazovanua Respybliki Belarýs, Mir sporta, 2010, №2, S.70-74*

4. Moskalenko N. Kontseptsua olimpuskogo obrazovanua v obeobrazovatelnyh ýchebnyh zavedeniiah/ Fizichnevihovannia, sport i kýltýra zdorov'ia ý sýchasnomýsýspilstvi :zbirniknaýkovihprats... № 2 (18), 2012

5. Býlatova M.M. Sistema Olimpuskogo obrazovanua v Ýkraine (1991-2006): metodologua i prakticheskie rezýltaty/M. M. Býlatova//Sovremennyi olimpusku sport i sport dlia vseh: Materialy X Mejdýnarodnoi naých. konf. - Gdansk, 2006. - 38-41b.

6. Platonov V.N. Olimpusku sport: v 2 T / V. N. Platonov, M. M. Býlatova, S. N. Býbka [i dr.]; pod ob.red. V. N. Platonova. - K.: Olimp. L-ra, 2009. - T 2. -696 b.

7. Divinskaia E.V. Olimpuskoe obrazovanie býdýih spetsialistov fizicheskoj kýltýry i sporta na osnove lichnostno orientirovannogo podhoda. Monografiua. - Volgograd: 2012. – 229b.

8. Stoliarov V.I. Sportivnaia kýltýra kak element kýltýry//Sovremennost kak predmet issledovanua sotsialnyh naýk. Materialy Vserossuskoj naýchnoi konferentsu. - M., 2022. - S.28-33

9. Berdichevsku Iý.I.,G.I.Mints Osobennosti tsennostnyh orientatsu sportsmenov //Sport v sovremennom obestve.,Sbornik naýchnyh trýdov. - M., 1980. - S.36-38